

Dr. Kolláth György

Az elidegenedettség etalonja hajdan Marie Antoinette francia királyné volt (1755-1993). Amikor a meggondolatlan és népszerűtlen, tragikus sorsú asszonyt a parasztok nyomoráról felvilágosították, ezt ajánlotta: ha nincs kenyérük, egyenek kalácsot. Képtelenségében megközelíti ezt az Alkotmánybíróság (AB) legutóbbi eutanázia határozata. Három (mű)hibát lehet rajta felfedezni: az élethez való egyszemélyes jogból jóformán

élet-kötelezettséget csinál, végig gondolt döntés helyett csak így tovább-ot int, és önmaga előző gyakorlatához sem következetes. Írásom részben ezzel a döntéssel, részben annak várható következményeivel foglalkozik.

Az Alkotmánybíróság honlapjáról a határozat (1236/B/1993.) letöltve 77 oldal. Körülbelül egy szakdolgozatnyi terjedelmű. Nem sok szakembert ismerek, aki a műre ötös osztályzatot adna. Négy különvéleménnyel és négy párhuzamos indokolással, azaz 7:4 arányban született meg a döntés. Ám a főmenü, az eutanázia fogalma, táblázatba is foglalt tipológiája először Bihari Mihály különvéleményében, a 66-69. oldalon jön elő. A döntés napján a testület kétoldalas kommunikét is megjelentetett, aminek vajmi kevés köze van a határozathoz. Ez a közlemény – használati utasítás - beszél a beteget megillető „a belenyugvás szabadságának teljességéről”, azután ún. önrendelkezéses passzív eutanáziáról. Itt lehet olvasni arról, hogy „az állam életvédelmi kötelezettségének különleges hangsúllyal kell érvényesülnie”, továbbá, hogy „Az Alkotmánybíróság...rámutatott az egészségügyi szolgáltatások és az egészségügyi intézmények iránti közbizalom fontosságára”. Ez vajon értékválasztás is? Annak látszik. A zárótétel: „...az a tény, hogy a törvényalkotó részben korlátozza a gyógyíthatatlan betegek önrendelkezési jogát, az élethez való jog védelme érdekében szükséges, és ez a korlátozás arányosnak minősül a cél elérése érdekében”.

Említessék meg, hogy Bihari Mihály mellett nívós különvéleményt fogalmazott meg Holló András, Kukorelli István és Erdei Árpád, ugyanakkor udvarias megfogalmazásban (hogy is mondjam?!) feltűnő párhuzamos indokolást fűzött a többségi állásponhoz dr. Tersztyánszky dr. Vasadi Éva.

Nem dolga az Alkotmánybíróságnak, hogy élet-halál ura legyen. Ott, ahol hatalommegosztás létezik, vállalható, hogy a döntés egyetlen princípiumot, az alkotmányt vegye tekintetbe. Esetünkben a magyar alaptörvény értelme megfajított maradt. Igaz, hogy méltósága csak élő embernek lehet, ekként az élet és a méltóság joga egységet alkot. (A méltóság alkotmányos jogának része az önrendelkezés is.) A halott után már csupán a kegyelet joga volna. De aligha igaz, hogy az élet automatikusan lenyomja az emberi minőséget. A természetben igen, a társadalomban nem. Nincs két külön ember: egy, akinek élet-joga van, és egy másik, aki méltó akar maradni életében, halálában. Akinek az élethez való jogát vele szemben a méltósága sérelmére védik, azt élet-büntetésre ítélik. Csak félig-meddig veszik emberszámba, valójában kiskorúnak tekintik, fölös szenvedésre utasítják, azaz paternalista módon lekezelik, döntenek róla - helyette, egyszer s mindenkorra. Ilyesmi nincs a magyar alkotmányban, ez csak néhány ember lelkében lakozik.

10 év alatt az Alkotmánybíróság oda-vissza felszánthatta volna minden itt számításba jöhető jogszabályt. Mégsem vett észre elemi problémákat, jogi gubancokat. Például az alkotmányban az emberi méltóság velünk-született joga abszolút jog, az emberi státusz meghatározója, melynek az alapjogok sorában megkülönböztetett jelentősége van (L. AB-határozat 27. oldal). Ugyanakkor e jog az új egészségügyi törvényben csak a kilenc nevesített betegjog egyike, egy másik ilyen elem az önrendelkezésé, és egy megint másik szól az ellátás visszautasításának jogáról. Az AB nem mélyedt el ezekben. Mindegy? Még parlamenti házi feladat sem szól erről. Ugyanez a helyzet a büntetőjogi metszeteket illetően is. Az AB-határozat 28. oldala kinyilvánítja: „A világnézeti szempontból semleges alkotmányos alapokon álló

Cím
Életbüntetés után
Dátum
2003.05.03.

Dr. Kolláth György

jogrendszer ugyanis sem helyeslő, sem helytelenítő álláspontot nem foglalhat el az ember saját életének befejezését elhatározó döntésével kapcsolatban, itt olyan szféráról van szó, melytől az államnak főszabályként távol kell magát tartania. Az állam e körben csak annyiban jut szerephez, amennyiben ezt az élethez való jogra vonatkozó intézményvédelmi kötelezettsége elkerülhetetlenül szükségessé teszi". Maga a határozat mégis más utakon jár. Meg sem kísérli, hogy precízen, elfogulatlanul alkalmazza önmaga mércéjét itt, avagy az alapjogi korlátozásról, hanem megelégszik 2 elem: a „szükségesség, arányosság” felületes odavetésével. Pedig, mivel alapjogról volna szó, akkor ezeket kellett volna végigskálázni: az emberi méltóság egészségügyi törvényben foglalt korlátozása csakugyan feltétlenül szükséges mértékű-e, az elérni kívánt céllal arányos-e és annak elérésére alkalmas-e a módja, valóban nem sérül-e a jog lényeges tartalma, és mindegyre valamely kényszerítő ok miatt volna-e szükség? Négy peremfeltételt simán átléptek. Ezzel a páciens végső önrendelkezését gyakorlatilag törvényen kívül helyezték. Ellenpróba: máig nem talált senki jogszerű példát, megtörtént esetet az ellátás illetén, szabályos, végzetes visszautasítására. A betegnek joga van, ám köze nincs mindehhez. Az AB szerint hibátlan az egészségügyi törvény. Én illet is találtam benne: az ellátás visszautasítása esetén meg kell kísérelni a beteg döntése háttérben lévő okok...feltárását és a döntés megváltoztatását. Még itt a jog bizonyos esetekben az intézményben működő etikai bizottság állásfoglalására is apellál. Csakhogy, itt nem az orvos készül elmenni, hanem a beteg. Az orvos nem hal meg együtt a betegével. Törvény mondaná ki: a beteg a beavatkozás visszautasítása esetén is jogosult szenvedéseinek enyhítésére, fájdalmainak csökkentésére irányuló ellátásra. Jár ez neki, de vajon jut is?

A döntés pürroszi győzelem az egészségügy számára. Talán megkönnyebbül a betegágy mellett dolgozó orvos. Ráfér. Nem ő az oka, a felelőse a mai bajoknak. Ám a nagy, közösségi egészségügy nem úszott meg semmit sem. Tehetetlenkedés, kivárás esetén ez a határozat a halál csókja lehet, mert felgyorsíthatja az ellátó rendszer kettészakadását. Lehet egy őszinte, fizetős, páciens megkülönböztetetten tisztelő magán-vertium, ahol az árban benne van a betegjog is. Ugyanakkor maradhat egy se hal-se hús másik közintézmény, ahol a pénztelenség, a meghasonlottság, és a paternalizmus az úr. Legalább azt tette volna meg gesztusként az egészségügyi kormányzat, hogy a döntés napján megduplázza a fájdalom enyhítését szolgáló keretet, forrásokat. A döntésbe merevített közbizalom valahol itt kezdődne.